

I. Dvacet let Centra medievistických studií

Když byla 26. srpna 1998 uzavřena smlouva o sdružení mezi Univerzitou Karlovou a Filosofickou fakultou této univerzity na jedné straně a Akademií věd ČR a Filosofickým ústavem AV na straně druhé, jež zřizovala společné pracoviště – Centrum medievistických studií, vznikla u nás do té doby neznámá forma organizace medievistického pracoviště kombinující přednosti akademického a univerzitního prostředí. Zakladatel a první ředitel František Šmahel vycházel z modelu Graduiertenkolleg, který dobře znal z německého vědeckého světa. Instituce tohoto typu jsou zaměřeny na vědecký výzkum a na organizaci doktorandského studia, jehož klasické formy obohacuje zejména skutečnost, že školení doktorandi jsou zařazováni do výzkumných týmů společně se zralými badatelskými osobnostmi. Na konci devadesátých let 20. století byl u nás tento model velmi realistickou možností, jak vybudovat funkční přemostění mezi univerzitou a akademií. Základy tohoto projektu byly položeny ve Filosofickém ústavu AV ČR v Praze, kde získal potřebnou podporu jeho ředitele a poté místopředsedy AV Viléma Herolda.

František Šmahel baví publikum na oslavě deseti let CMS ve Vile Lanna (2008)

V roce 2000 byl vydán nový vysokoškolský zákon, který Akademii věd zbavil možnosti přímé doktorandské výchovy. Pro koncept CMS to znamenalo, že se začala posilovat jeho badatelská podstata. Protože však bylo jasné (stejně jako na dalších pracovištích AV), že práce s doktorandy je otázkou budoucnosti každé vědecké instituce, začal pozvolna vyrůstat model historického pracoviště výrazně doplňujícího výzkumné spektrum Filosofického ústavu. Toto pracoviště si formuluje náročné projekty, k jejich řešení přijímá vědecké pracovníky, ale i doktorandy školené univerzitními pracovišti, zaměstnané Akademií věd. V té době se (stejně jako na řadě dalších akademických pracovišť) začal rodit asymetrický model zvýhodňující při doktorandské výchově univerzitní školící pracoviště před akademickými pracovišti, ale přesto umožňující v „ostré“ spolupráci testovat mladé spolupracovníky a postupně si z nich vybírat regulérní kolegy. Bylo to možné zejména díky zásadní finanční podpoře Akademie věd, která do dnes činí asi 95 % institucionálního rozpočtu CMS, a dále díky jeho velmi aktivní angažovanosti při získávání projektových prostředků. Za uplynulých dvacet let byla těchto projektů dlouhá řada, mezi jinými centrum základního výzkumu, centrum excelence, standardní granty, projekty NAKI, projekty individuální podpory jednotlivců, zahraniční stipendia, figuruje mezi nimi také počáteční etapa jednoho projektu ERC. Díky tomu bylo možné vybudovat pracoviště o přibližně dvaceti spolupracovnících a standardně o pěti až sedmi doktorandech.

Fakultativní prostředky trvale tvoří více než polovinu celkového rozpočtu, což pracovišti umožňuje rozsáhlou badatelskou činnost, na druhé straně je to skutečnost vykoupená velkým nebezpečím existenční nestability. Značné úsilí o získání nových projektů vede ve stále byrokratičtějšímu systému podpory výzkumu ke ztrátám kapacit, které by bylo efektivnější použít v přímém výzkumu, ostatně jako je tomu v celém systému české vědy.

Velký důraz při organizaci vědecké práce CMS klade na rozsáhlou zahraniční i domácí spolupráci. Jde přitom o individuální kontakty s řadou domácích vědců – zejména těch, kteří tvoří velké vědecké zázemí CMS v podobě kruhu fellows, ale i s rozsáhlým okruhem doktorandů, kteří přijímají pozvání ke speciálním akcím, jakými jsou doktorandská setkání nebo letní školy. Mezi spolupracujícími subjekty je samozřejmě také řada domácích a zahraničních univerzitních a akademických pracovišť, s nimiž má FLÚ/CMS uzavřené regulérní smlouvy o spolupráci. Skutečně ji v různých kontextech a v rámci různých společných akcí rozvíjí.

Na konci devadesátých let minulého století se tedy v naší medievistice objevilo CMS jako nový článek pracovišť podílejících se na historickém výzkumu. Stejně jako se vyvíjela jeho konstrukce, krok po kroku se konstitovalo také jeho zapojení do vědeckého provozu. Byla již řeč o projektech, díky nimž bylo možné zkoumat vybraná témata raného a vrcholného středověku. Výsledkem těchto projektů je řada publikací, která sama vypovídá o typu a kvalitě práce CMS. Kromě dlouhé řady monografií a kolektivních monografií, mezi nimiž zaujímají přední místa knihy o Přemyslovcích, Lucemburcích a o Husitském století (vyznamenané řadou ocenění), mezi nimi figurují další tituly jednotlivců i týmů, sborníková řada *Colloquia mediaevalia Pragensia*, interdisciplinární medievistický časopis

Petr Sommer představuje publikaci k desetiletému výročí CMS (2008)

Studia mediaevalia Bohemica vycházející devátým rokem, Numismatický sborník s doprovodnou monografickou řadou Supplementa obnovený v roce 2005 a další. CMS také obnovilo pramenné řady Fontes rerum Bohemicarum a Archiv český a založilo novou řadu Sběrka pramenů k náboženským dějinám. Při CMS pracuje Komise pro vydávání spisů M. Jana Husa, která v těsné součinnosti s Ústavem klasických studií FF Masarykovy univerzity v Brně koordinuje ediční činnost u nakladatelství Brepols. S ním a ve spolupráci s Ústavem pro archeologii FF UK v Praze vydávalo CMS také evropskou revue o výzkumu středověké vesnice Ruralia (2007–2016).

Jaké místo tedy CMS zaujalo mezi medievistickými pracovišti v České republice? Domnívám se, že tvoří jejich výkonný a efektivní článek. Role spojnice akademického a univerzitního prostředí mu zůstává, je tím poněkud specifické a svým způsobem unikátní, stejně jako několik dalších podobných společných pracovišť vzniklých po roce 1989 jako články meziinstitucionální kooperace. Také koordinace potenciálu více institucí a združňování mezioborové spolupráce jsou trvalým příspěvkem CMS ke společnému oborovému diskursu. Konkrétní náplň jeho programu se proměňuje s přicházejícími tématy, kterými se snaží reagovat na aktuální oborové a společenské otázky. Do ustáleného obrazu pracoviště patří skutečnost, že jeho páteří program je obvykle založen na jednom projektu s tématem staršího středověku a na jednom projektu s tématem pozdně středověkým. Kromě klasických vědeckých výstupů z této práce vzešly dvě velké výstavy, z nichž první, vztažena k historickému odkazu roku 1000 pro střední Evropu, vznikala v rámci programu Rady Evropy, druhá, zaměřená na roli benediktinů ve středověké Evropě, byla výsledkem široké domácí a mezinárodní interdisciplinární spolupráce. I v tom je obsažena přímá souvislost se zaměřením CMS, jehož značná část se orientuje na popularizaci. Řada aktivit pracoviště je orientována na servis vědecké práce a uskutečňuje se formou specializovaných databází. Zvláště využívané jsou webové stránky digitalizovaných edic (Czech Medieval Sources online) a diářová stránka Denní medievista přinášející termíny medievistických akcí. Pulzuje také spolupráce s univerzitou, jejíž konstantou je jak kooperace na badatelských projektech, tak na magisterské a doktorské výchově.

I když jde o velmi široké spektrum aktivit, jsem přesvědčen, že je v možnostech CMS nezužovat je a tím zachovat specifičnost jeho příspěvku k medievistické práci. Tento optimismus zakládám na tom, že jeho tradice (a v případě jevu trvajících dvacet let již můžeme o tradici hovořit) mimo jiné souvisí s naplněnou představou homogenního pracoviště s efektivním a dobře kooperujícím týmem.

Petr SOMMER